

Problemi z nastajanjem in izvajanjem gozdnogospodarskih načrtov

Problems of Creation and Execution of Forest management Plans

Jože STERLE¹

Izvleček:

Sterle, J.: Problemi nastajanja in izvajanja gozdnogospodarskih načrtov. *Gozdarski vestnik*, 73/2015, št. 4. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 2. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Prispevek kritično presoja dosedanje načrtovanje v gozdarstvu in podaja konkretne dopolnitve k Pravilniku o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih, ki bi povečale uporabnost načrtov.

Ključne besede: gozdnogospodarski načrt, gozdnogojitveni načrt, Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih, Zavod za gozdove Slovenije

Abstract:

Sterle, J.: Problems of Creation and Execution of Forest management Plans. *Gozdarski vestnik* (Professional Journal of Forestry), 73/2015, vol. 4. In Slovenian, abstract English, lit. quot. .... Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

The article presents a critical judgment of the up-to-now planning in forestry and offers concrete supplementations to the Rules on Forest Management and Silvicultural Plans which would increase applicability of the plans.

Key words: forest management plan, silvicultural plan, Rules on Forest Management and Silvicultural Plans, Slovenia Forest Service

1 UVOD

Slovenija ima enega najbolj razvejanih načinov gozdnogospodarskega načrtovanja. Če h gozdarskim načrtom prištejemo še lovske, to velja še bolj. Tako smo v Sloveniji sprejeli Resolucijo o nacionalnem gozdnem programu (2007), ki jo je sprejel Državni zbor RS, desetletne območne načrte in načrte gospodarskih enot, pa tudi detajlne gozdnogojitvene in sečnospravilne načrte. S strani Vlade RS je bil sprejet akcijski načrt Les je lep, ki obsega določene ukrepe v gozdarstvu s ciljem pospešitve nastajanja gozdno-lesnih verig in boljšega gospodarskega izkoristka naših gozdov. Sama priprava načrtov zelo obremenjuje operativni gozdarski kader, ki se pogosto pritožuje, da nima dovolj časa za strokovno terensko delo oziroma delo z lastniki gozdov.

Samo načrtovanje bi bilo lahko precej drago, kar kažejo nekateri podatki ZGS. Če zanemarimo vse dejavnike, se moramo vprašati, koliko vsi ti načrti resnično pripomorejo k boljšemu gospodarjenju oziroma sploh kakšna je njihova realizacija.

1.1 Kompleksnost gozdarskega načrtovanja in realizacija načrtov

Načini sprejemanja in potrjevanja načrtov so izjemno zapleteni in časovno zamudni. Za večino aktov je predvidena javna razgrnitev, nekateri dokumenti, sprejeti s strani Vlade RS in Državnega zbora, so bili deležni javne razprave.

Kljub javni obravnavi omenjenih načrtov tisti, ki naj bi bili zainteresirani za njihovo vsebino, le malo vedo o njej. Po trditvah predstavnikov KGZS le četrtnina lastnikov gozdov ve, da načrti sploh obstajajo, večina pa ne ve, koliko sploh lahko posekajo v svojem gozdu.

Kljub temu izkušnje kažejo, da sama razvejanost načrtovanja ne vpliva na realizacijo načrtov, ki je očitno odvisna od povsem drugih dejavnikov. Najpomembnejša je prisotnost profesionalne delovne sile, ki deluje v okviru nekega sistema. Primer so državni gozdovi, kjer za realizacijo načrtov poskrbijo koncesionarji, ki zaposlujejo

¹ J. S., univ. dipl. inž. gozd. direktor Združenja za gozdarstvo pri GZS

skoraj 1300 delavcev in so trenutno edina resno organizirana sila v proizvodnem gozdarstvu.

1.2 Stroškovni vidiki načrtovanja

Samo načrtovanje je za državo določen strošek, ki je lahko upravičen samo, če so načrti uresničeni, v nasprotnem primeru pri tem ni dodane vrednosti. Država mora sama proučiti, katere vsebine načrtovanja potrebuje in so potrebni tudi za druge namene, kot so na primer prostorski načrti, poročanje mednarodnim inštitucijam (FAO) in podobno.

Izvedbeni načrti bi bili lahko prepuščeni lastnikom, zlasti velikim, saj se nanašajo na načrtovano izvedbo ukrepov v gozdu. Vsekakor pa je pisanje izvedbenih načrtov na zalogo, zlasti v zasebnem sektorju, nesmotrno in neracionalno.

Pri stroških je bistveno, da načrtovanje poenostavimo, obnovo in revizije načrtov pa časovno opredelimo glede na pomembnost in rabo gozdov. Pavšalne desetletne obnove niso smiselne. V nekaterih primerih bi načrte lahko revidirali že v kratkem času, v drugih pa bi desetletno obdobje podaljšali, lahko tudi do dvajset let. Krajše dobe bi bile upravičene tam, kjer nastajajo naravne katastrofe (požari, žledolomi, snegolomi, namnožitve lubadarjev) ali tudi iz drugih upravičenih razlogov (npr. tam, kjer se drastično spremenijo funkcije gozdov). Pri tem si ne bi smeli postavljati togih rokov, kot so sedaj v pravilniku.

Pri načrtovanju bi bilo treba slediti vsem novim tehnologijam zaradi boljše kakovosti podatkov in tudi zaradi racionalizacije. Tako bi bilo npr. pri opisih sestojev in popisih ploskev smiselno uporabljati dlančnike, da bi se izognili strošku vnosa podatkov in tudi napakam, ki iz tega sledijo. Podobno velja za odkazilo in druga področja. Zelo so že napredovale satelitske tehnologije in tu je še pričakovati skokovit razvoj. Nekaterih podatkov pa ni mogoče pridobiti drugače, kot da temeljito prehodimo teren ali celo na terenu opravimo določene meritve. Ko beremo obstoječe načrte, so zelo obremenjeni z različnimi preglednicami in podatki, kar pač omogočata statistika in računalniška tehnologija. Kljub temu nekaterih uporabnih podatkov, tudi za lastnika, ni v načrtu (npr. karte vlak in njihove dolžine).

Že dolgo potekajo pogovori, ali naj načrtovanje ostane v monopolu ene državne inštitucije ali naj gre na trg. Tudi pri tem bi bilo verjetno smiselno doreči, kaj bi lahko šlo na trg in kaj naj ostane domena države. Primere lahko zasledimo pri sosedih in tudi na drugih koncih sveta.

Iz vsega, kar je bilo povedano, so najpogostejše kritike načrtov:

- je preveč kompleksno, zlasti glede na realizacijo načrtov,
- podatki se podvajajo in prepisujejo med nivoji načrtovanja,
- izvajanje načrtov omejuje pravilnik, ki je tog in omejuje kreativnost zlasti pri odkazilu in izvedbenem načrtovanju,
- postopki za spremembo in prilagoditev načrtov so togi in dolgotrajni, pa tudi postopki sprejemanja in potrditve,
- kljub veliki količini podatkov nekaterih uporabnih podatkov ni mogoče dobiti (npr. koliko kilometrov vlak je v nekem odseku),
- mnogo več podatkov bi moralo biti na internetu, tudi tistih, za katere so potrebni enostavni izračuni (evidence, razlika do etatov po oddelkih in odsekih).

1.3. Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih

Združenje za gozdarstvo pri GZS je že v letu 2013 na MKO poslalo pripombe na Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (Uradni list RS, št. 5/1998, 70/2006, [12/2008](#)).

Pripombe so bile poslane na željo resornega ministra v povezavi z debirokratizacijo in poenostavitvijo postopkov. Pripombe so bile poslane po členih z naslednjo vsebino.

3. člen (podatki)

V zadnji alineji se doda:

Zainteresirana laična in strokovna javnost imata dostop in vpogled v zbirke podatkov in baze, ki jih vodi ZGS. ZGS dostop do podatkov in baz omogoča preko internetne spletne strani, iz katere je mogoče dobiti vpogled zlasti v:

- besedilo vseh veljavnih gozdnogospodarskih načrtov,

- preglednice vseh veljavnih gozdnogospodarskih načrtov,
- kartne dele vseh gozdnogospodarskih načrtov,
- vse vrste evidenc, zlasti pa evidence o realizirani sečnji in gojitvenih delih na nivoju oddelka ali odseka.

Če predstavnik zainteresirane laične ali strokovne javnosti zelenih podatkov ne more dobiti na spletni strani ZGS, lahko slednje pisno zahteva od omenjene institucije, pri čemer plača nastale stroške.

Minister s posebnim aktom določi, kateri podatki niso dostopni javnosti iz utemeljenih zakonskih razlogov.

Utemeljitev:

ZAKON O DOSTOPU DO INFORMACIJ JAVNEGA ZNAČAJA (Uradni list RS, št. 51/2006, kratica ZDIJZ-UPB2) določa:

1. člen

1) Ta zakon ureja postopek, ki vsakomur omogoča prost dostop in ponovno uporabo informacij javnega značaja, s katerimi razpolagajo državni organi, organi lokalnih skupnosti, javne agencije, javni skladi in druge osebe javnega prava, nosilci javnih pooblastil in izvajalci javnih služb (v nadaljnjem besedilu: organi).

2. člen

(namen zakona)

(1) Namen tega zakona je zagotoviti javnost in odprtost delovanja organov ter omogočiti uresničevanje pravice fizičnih in pravnih oseb, da pridobijo informacije javnega značaja.

(2) Za uresničitev namena tega zakona si morajo organi prizadevati, da dosežejo čim večjo obveščenost javnosti o svojem delovanju.

Utemeljitev:

Gozdnogospodarski načrti vsebujejo ogromno podatkov ne le o gozdarstvu, temveč tudi o prostoru, naravi, divjadi itn. Te podatke pogosto uporablja tudi strokovna javnost (prostorski načrtovalci, naravovarstveniki, inšpekcijske službe, ministrstva, SKZG itn). Internetni dostop do podatkov iz načrtov je treba realizirati že zaradi načela racionalnosti in debirokratizacije državne

uprave. Druge službe imajo to že ustrezno urejeno (geodetska uprava).

6. člen

(označevanje ureditvenih enot)

Na koncu se doda alineja:

Če meje ureditvenih enot sovpadajo z lastniškimi mejami, lahko za obnavljanje mej poskrbi tudi lastnik v dogovoru in pod strokovnim vodstvom GZS.

Utemeljitev:

Marsikje se že dogaja, da ZGS zaradi pomanjkanja sredstev ne obnavlja več mej ureditvenih enot. To so prvi taki primeri v času po drugi svetovni vojni. Ker je to povezano z zelo majhnimi sredstvi, je prav, da se lastniku omogoči ureditev mej ureditvenih enot, če si to želi.

24. člen

(okvirna ekonomska presoja gospodarjenja z gozdovi)

Na koncu 24. člena se doda nova alineja :

Pri tem se smiselno uporabljajo podatki SURSA in drugi javno dostopni podatki glede cen lesa. Pri stroških delovne sile se upoštevajo PKP (panožne kolektivne pogodbe) za gozdarstvo in Zakon o minimalni plači.

Gozdarski inštitut letno objavlja okvirne cene dne delo in strojev na podlagi metodologije, ki je dogovorjena z MKO.

Utemeljitev:

Na javnih predstavitvah načrtov se ugotavlja, da so poglavja o ekonomski presoji gospodarjenja z gozdovi obdelana zelo površno in nerealno. Pisci načrtov pogosto ne ločijo pojmov, kot so: cena lesa na panju, cena lesa na k.c., cena lesa na skladišču. Prav tako se pri izračunu stroškov ne upoštevajo panožne kolektivne pogodbe in vse zakonsko predvidene dajatve, pač pa se pogosto upošteva cena dela na črnem trgu.

31. člen

(stanje gozdov)

Na koncu se doda alineja:

- dolžina vlak v metrih po oddelkih oziroma odsekih

- razlika med dejansko in optimalno odprtostjo gozdov po oddelkih in odsekih.

Utemeljitev:

Deli načrtov, ki se nanašajo na gozdne prometnice, so slabo dodelani. Tako nikjer ni mogoče dobiti podatka o dolžini vlak v posameznem oddelku in odseku

38.a člen

(dopustno preseganje možnega etata)

Črta se obstoječi člen in se napiše novi:

Dopustna preseganja možnega poseka so :

- 10 % na ravni GGE,
- 30 % na ravni RGR.

Posek do 30 % zaradi sanitarne sečnje in nepredvidenih sprememb v gozdovih se ne šteje v redni etat in tudi ne v merilo za preseganje možnega poseka.

Za nepredvidene spremembe v gozdovih se štejejo vremenske in vodne ujme, emisije, gozdni požari, pojavi rastlinskih boleznih in prenamnožitev populacij žuželk gozdnega drevja.

Utemeljitev:

Izkazalo se je, da obstoječe omejitve pri realizaciji etatov zelo omejujejo kreativnost, strokovnost in manevrski prostor strokovne osebe, ki odkazuje. Ker se je v zadnjem času zelo povečal delež sanitarnih sečenj, se pogosto večina etata realizira zgolj s slučajnimi pripadki. Tak način pa zanika samo gozdogospodarsko načrtovanje, ki v tem primeru ni več strokovno usmerjanje razvoja gozdov, temveč zgolj pobiranje 'gnilih jabolč'. Za slednje pa ne potrebujemo takega načina načrtovanja in ne visoko usposobljene delovne sile.

Prav tako se je izkazalo, da v Sloveniji ni težava preseganje, temveč doseganje etatov. Veliko je tudi primerov, ko ob realizaciji slučajnih pripadkov oddelki za redno sečnjo in s tem strokovno usmerjanje gozdov ostanejo popolnoma nedotaknjeni, čeprav bi bilo nujno ukrepanje glede usmerjanja razvoja gozdov.

Omejitve pri etatu na nivoju oddelka ali odseka so tudi strokovno nesmiselne. Oddelek in odsek sta zgolj urejevalski kategoriji, kjer se prostorsko določijo in evidentirajo ukrepi sečnje, gojenja,

gozdnih prometnic in podobno. Prvi nivo, kjer se določajo cilji in ukrepi v strokovnem pomenu, je gospodarski ali rastiščno-gojitveni razred (RGR), zato je smiselna kontrola na tem nivoju, nikakor pa ne na nižjih stopnjah, kot sta odsek ali oddelek.

Razlogov za spremembo tega člena pravilnika je še več, omenili smo samo strokovne in organizacijske.

39.člen

(odsek)

V skladu s spremembo 38.a člena se spremeni še predzadnja alineja 39. člena, kjer se namesto '**možni posek**' doda '**ocenjen okvirni posek**' ali '**priporočeni okvirni posek**'.

Utemeljitev:

Če smo se odrekli kontroli etatov na nivoju odseka, je nesmiselno govoriti o 'možnem poseku', pač pa o ocenjenemu oziroma priporočenem okvirnem poseku.

42.a člen

(kartni del)

Na koncu zadnje alineje, kjer so navedene najprimernejše tehnologije, se doda:

- karto obstoječih prometnic (ceste, vlake, žične trase),
- karto potrebnih gozdnih prometnic za optimalno odprtost gozdov.

Utemeljitev:

V načrtu ni kart o gozdnih prometnicah in ne podatka o dolžini vlak po oddelkih. Za sečno-spravlne načrte ter za načrtovanje odprtosti gozdov pa sta potrebna natančna podatka o obstoječi odprtosti in tudi optimalni odprtosti.

46.člen

(evidentiranje poseka)

Doda se alineja :

Evidentiranje poseka se vodi tudi v elektronski obliki na nivoju odseka ali oddelka in je dostopno na spletni strani ZGS.

Utemeljitev:

Navedena je bila že v uvodu pod 3. členom.

48.člen

(evidentiranje gojitvenih in varstvenih del)

Doda se alineja:

Evidentiranje gojitvenih in varstveni del se vodi tudi v elektronski obliki na nivoju odseka ali oddelka in je dostopno na spletni strani ZGS.

Utemeljitev:

Navedena je bila že v uvodu pod 3. členom.

50.člen

(spremljanje izvajanja gozdnogospodarskih načrtov v GGE)

Doda se alineja:

Spremljanje izvajanja gozdnogospodarskih načrtov v GGE se vodi tudi v elektronski obliki in je dostopno na spletni strani ZGS.

Utemeljitev:

Navedena je bila že v uvodu pod 3. členom.

51.člen

(dopustna odstopanja pri izvajanju načrta)

Spremeni se prva alineja člena, in sicer:

Na polovici ureditvenega obdobja ali izjemoma že prej ZGS pripravi analizo izvajanja GGN, s katero se preveri, ali so nastali razlogi za spremembo oziroma dopolnitev načrta.

Pod 'izjemoma že prej' razumemo situacijo, ko je bilo že pred iztekom prvih pet let načrta realizirano več kot 70 % možnega poseka v okviru

dopustnih preseganj iz 38.a člena tega pravilnika ali ko je, povsem jasno, da ciljev, etatov in gojitvenih del iz obstoječa načrta ne bo mogoče realizirati in bodo nastala bistvena odstopanja.

Utemeljitev:

Če nastane situacija, ko je iz različnih razlogov (ujme, vetroolomi, snegolomi, isekti) realiziranega več kot 70 % možnega poseka že v začetku izvajanja načrta, je smiselno takoj spremeniti načrt, saj so ogroženi gozdnogospodarski in gozdnogojitveni cilji.

1.4 Zaključki

- ponovno je treba razmisliti o smiselnosti tako obsežnega načrtovanja,
- poenostaviti postopke izdelave, sprejemanja, potrditve ter tudi spremembe načrtov,
- poiskati mehanizme za realizacijo načrtov, zlasti v zasebnem sektorju, sicer je slednje nesmiselno,
- dati več svobode izvajalcu načrtov pri odkazilu in izvajanju del,
- najnižji nivo načrtovanja prepustiti lastnikovi želji tudi glede financiranja,
- upoštevati podnebne spremembe, ki lahko terjajo hitre in korenite spremembe načrtov.

2 VIRI

Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih (Uradni list RS, št. 5/1998, 70/2006,12/2008).
Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (Uradni list RS, št. 51/2006, kratica ZDIJZ-UPB2)